

MEMO

Voor: Gemeentesecretarissen
Van: (10)(2e) & (10)(2e)
Betreft: Concept voorstel verdelingssystematiek Blok D
Datum: 12 maart 2021

Verdeling middelen Blok D

Met het ondertekenen van de bestuurlijke afspraken is er een nieuwe fase van uitwerking ingegaan. Voor de onderdelen B en D uit de bestuurlijke afspraken zijn er nadere afspraken nodig tussen rijk, provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten over de toepassing, uitwerking, verantwoordelijkheden en uitvoering. Hier wordt in separate werkgroepen aan gewerkt.

Onderdeel daarvan is dat duidelijk wordt hoe de middelen verdeeld worden over de vijf aardbevingsgemeenten. Het Rijk heeft aangegeven graag zicht te willen hebben op de manier waarop de middelen in de regio worden verdeeld,

Omdat de onderdelen van de bestuurlijke afspraken op verschillende leesten geschoeid zijn (sommige objectgebonden, andere wijkgebonden, weer andere programmagebonden) en dienen ter dekking van kosten die verschillende partijen maken (de individuele wooneigenaren, of de gemeenten) en dus ook de budgettaire risico's en verantwoordelijkheden verschillend zijn, kan er niet sprake zijn van één eenduidige verdelingssystematiek over de aardbevingsgemeenten. De verdeling van de gelden uit Blok B, van rijk naar individuele eigenaar voor betrekkelijk eenduidige kosten (versterking en verduurzaming aan de woning zelf), is een heel andere dat die in Blok D, waarbij een gebiedsfonds wordt ingesteld voor allerlei inpassingskosten. Aandachtspunt daarbij is overigens dat er cross overs tussen B en D zijn toegestaan, met name als er tekorten zijn in Blok B. Die kunnen worden opgevangen uit Blok D. Dat aspect laten wij in deze notitie gemakshalve even buiten beschouwing.

In deze notitie focussen wij ons op Blok D, het gebiedsfonds.

Verdelen

Er kan een keuze gemaakt worden tussen een verdeling op basis van de indeling van het gebied (gemeentegrenzen), of een verdeling op basis van urgentie en inhoud van de besteding. In het eerste

Bestuurlijke afspraken

Gebiedsfonds (D)

- Naast de € 300 miljoen van blok B worden er middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van het gebiedsfonds.
- B en D tellen daarmee op tot in totaal € 600 miljoen (€ 550 miljoen vanuit het Rijk en € 50 miljoen vanuit het gereserveerde lokale deel NPG als bijdrage in de ontwikkeling van het gebied; deze bijdrage voldoet aan de criteria van het NPG).
- Het gebiedsfonds wordt in aanvulling op hetgeen genoemd in blok B, ingezet voor:
 - De inpassingskosten die de gemeenten maken bij sloop en nieuwbouw van huizen en bij de versterking (zoals nieuwe aansluiting riool, wegen en inrichting openbare ruimte).
 - Kosten die gemeenten maken om noodzakelijke verbeteringen in de openbare ruimte van het gebied aan te brengen die samenhangen met de versterking.
 - De financiering van inpassingskosten die optreden bij de uitvoering van projecten waarvoor een vast bedrag is afgesproken en waarbij de gemeente beslist over de uitvoering (zoals het Scholenprogramma, Zorgprogramma en Erfgoedprogramma).
 - Het dekken van het tekort in de uitvoering van Batch 1588.
 - Vanuit dit fonds wordt € 10 miljoen gereserveerd voor schrijnende situaties (zie nadere toelichting onder het kopje 'Schrijnende situaties').
- Over de governance van de onderdelen in het gebiedsfonds en het kasritme worden nadere afspraken gemaakt.

geval kan de verdeling worden geëffectueerd in een specifieke uitkering van het rijk aan elke gemeente afzonderlijk, waarbij de vijf SPUK's optellen tot maximaal € 300 mln (inclusief de bijdrage uit het NPG). In het tweede geval kan overwogen worden om de bijdrage via een SPUK aan de provincie in de regio te brengen, waarbij een gezaghebbend gremium van jaar tot jaar aanvragen cq claims van de vijf gemeenten honoreert. Hierbij kan aangesloten worden bij de bestaande systematiek van het NPG, wat het voordeel heeft van een uniforme governance en geïntegreerde besluitvorming, vooropgesteld dat die goed werkt.

Beide varianten zijn in beeld gebracht in bijgevoegd stroomschema (bijlage A).

Bezien vanuit de inhoud zou een verdeling op basis van urgentie en inhoud de voorkeur kunnen genieten, want daarmee kan een echt regionale strategie worden ontwikkeld en toegepast. Echter, omdat het in Blok D gaat om noodzakelijke ingrepen in de publieke ruimte die de versterkingsoperatie in deze gemeenten met zich mee brengt, waarbij de verdeling dus in principe beleidsarm is, stellen wij voor om op basis van de gemeentegrenzen te verdelen. Dit kan op twee manier: vanuit het rijk rechtstreeks naar de 5 gemeenten, of via een fonds dat gestald wordt bij de provincie en waarvandaan vervolgens verdeeld wordt.

De verdeling over de aardbevingsgemeenten kan op verschillende manieren worden vormgegeven, namelijk van maximaal modelmatig objectief tot onderlinge afspraken op kwalitatieve politieke

overwegingen, zonder dat daar een duidelijke kwantificeerbare ratio onder ligt. Wij onderscheiden 3 varianten: **modelmatig objectief**, de **politieke onderhandelingsvariant** en de **rationele tussenvorm**.

Voordat de verdeling gemaakt wordt, is het van belang om een aantal uitgangspunten (bestuurlijk) met elkaar vast te stellen. Allereerst, misschien ten overvloede, moet gelden dat de verdeling (1) eenvoudig, duidelijk en eerlijk moet zijn. Daarnaast achten wij het van belang om ook af te spreken dat (2) andere verdeeldiscussies, bijvoorbeeld rondom de herijking van het gemeentefonds of de eerdere verdeling van middel uit het NPG geen rol spelen in de uiteindelijke afspraken van deze verdeelsystematiek.

Hieronder bespreken we de drie varianten en toetsen deze aan de drie genoemde uitgangspunten.

1) Modelmatig objectief

In deze variant wordt er een verdeelmodel gebouwd, dat op basis van diverse maatstaven en variabelen een verdeling oplevert. Diverse, vooraf onderbouwde criteria, kunnen dan een rol spelen: te denken valt aan inwoneraantal, oppervlakte gemeente, oppervlakte water, woonkernen, aantal huishoudens dat voor versterking in aanmerking komt, (provinciale) wegen) et cetera. Op basis van het samenstel van deze variabelen wordt modelmatig een verdeling berekend.

Eenvoudig

Deze variant is niet eenvoudig. Het bouwen van een model is gecompliceerd en kost veel tijd. Daarnaast zal het niet altijd even eenvoudig zijn om de juiste data beschikbaar te krijgen die als input voor het model kan dienen.

Duidelijk

Deze variant levert een duidelijke verdeling op. Hoe goed de verdeling navolgbaar is, hangt sterk af van het model. De ervaring leert dat objectieve verdeelmodellen vaak moeilijk te volgen zijn.

Eerlijk

Als het lukt om het model daadwerkelijk objectief te maken, is dit op papier de meest eerlijke variant. Hiermee wordt geborgd dat gemeenten, op basis van vooraf geïdentificeerde variabelen, middelen toebedeeld krijgen. Maar het is wel de vraag of de complexe realiteit zich in een model laat vatten. Ervaringen uit het verleden leren dat de weerbarstige praktijk zich niet eenvoudig laat vatten in modellen. Met zo'n model creëren we mogelijk een schijnwerkelijkheid die niemand meer goed kan doorgronden.

2) Politieke onderhandeling

In deze variant wordt puur op basis van onderlinge gesprekken een verdeling afgesproken. Hierbij gaat het uiteindelijk meer om de uitkomst van deze gesprekken, dan dat er een duidelijk navolgbare ratio achter ligt.

Eenvoudig

Deze variant is zeer eenvoudig. De gesprekken vinden op bestuurlijk niveau plaats en als alle gemeenten akkoord zijn, ligt er een verdeling in percentages van het totaalbedrag.

Duidelijk

Deze variant levert weliswaar een duidelijke verdeling op, er zit echter geen enkele ratio achter de uiteindelijke verdeling: het is een onderhandelingsresultaat. Onderbouwing richting gemeenteraden, inwoners en andere stakeholders is daarmee erg ingewikkeld. De verdeling is meer gebaseerd op bestuurs- en overredingskracht dan op basis van een inhoudelijke afweging van de regio.

Eerlijk

Het is zeer de vraag of deze variant leidt tot een eerlijk verdeelmodel. Zoals beschreven, zal met name de beste onderhandelaar in deze variant uiteindelijk het best bedeed worden.

3) Rationale tussenvorm

In deze vorm worden vooraf een beperkt aantal rationele criteria vastgesteld die gevolgd worden in het proces en waarop teruggevallen wordt gedurende de onderlinge gesprekken. Deze criteria moeten een duidelijk uitlegbare relatie hebben met de versterkingsopgave in de respectievelijke aardbevingsgemeenten. Op basis van deze criteria wordt een (ambtelijk) voorstel voorgelegd aan de bestuurders, die de mogelijkheid krijgen om uiteindelijk tot een finale weging van deze criteria te komen. Omdat het proces hier minstens zo belangrijk is als de inhoud, moet hier voldoende aandacht voor zijn.

Eenvoudig

Deze variant is eenvoudig. Er hoeft geen model gebouwd te worden, want op basis van een aantal herkenbare uitgangspunten kan snel een concept-verdeling gemaakt worden die vervolgens besproken kan worden.

Duidelijk

Deze variant levert een duidelijke verdeling op. Er ligt een basis in de uitgangspunten die navolgbaar is.

Eerlijk

Als het lukt om in de uitgangspunten een evidente relatie aan te brengen met de versterkingsopgave in de aardbevingsgemeente, dan is dit ook een eerlijke variant. Hiermee wordt geborgd dat gemeenten met de grootste opgave ook de meeste middelen toebedeeld krijgen.

De voor- en nadelen van de verschillende varianten hieronder samen.

	Modelmatig objectief	Politieke onderhandeling	Rationele tussenvorm
Eenvoudig	--	++	+
Duidelijk	-	--	++
Eerlijk	+	--	+

Op basis van de hierboven genoemde argumenten, adviseren wij om een **rationele tussenvorm** in te richten. Wij werken deze oplossingsrichting hierna alvast uit.

Criteria en weging

Om te kunnen komen tot een verdeling dienen een beperkt aantal criteria en een daarbij behorende weging te worden vastgesteld. De criteria dienen vormen de basis van de verdeling van de middelen. Deze criteria worden ambtelijk vastgesteld en dienen bij te dragen aan een model dat voldoet aan de eerder vastgestelde uitgangspunten 'eerlijk, duidelijk en eenvoudig'. Wij stellen voor om maximaal 3 criteria vast te stellen. In Bijlage 1 hebben we een aantal voorbeeldcriteria weergegeven die gebruikt zouden kunnen worden.

Als er (maximaal 3) criteria zijn gekozen, moet er een weging van de criteria worden vastgesteld. Dit is uiteindelijk een politiek-bestuurlijke afweging. Per criterium wordt een percentage gegeven, in hoeverre dat meetelt voor de uiteindelijke verdeling.

Als dit proces doorlopen is, komt er uiteindelijk een eerlijke, duidelijke en eenvoudige verdeling voor de middelen van Blok D.

Proces:

De gemeentesecretarissen doen suggesties voor criteria die kunnen worden gehanteerd. Op basis van deze suggesties stelt het OBG (met Lysias) criteria voor aan het gemeentesecretarissenoverleg, inclusief een concept weging. Dit wordt daarna doorgeleid naar het VOG.

Ambtelijk (gemeentesecretarisoverleg)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Meegeven maximum aantal criteria 2) Suggesties voor te hanteren criteria
OBG (+ Lysias)	<p>Uitwerking voor GS overleg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Voorstel voor te hanteren criteria 2) Concept weging van criteria 3) Voorleggen Gemeentesecretarissen-overleg ter consultatie
Bestuurlijk (VOG)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Stelt de verdeling (criteria + weging) van de middelen blok D vast

Bijlage 1. Voorbeeldcriteria

De verdeling kan gemaakt worden aan de hand van een aantal (maximaal 3 criteria). Daaraan wordt vervolgens een weging gehangen. Criteria waaruit gekozen zou kunnen worden (niet compleet en indicatief):

- Aantal woningen met versterkingsopgave
- Aantal inwoners
- Oppervlakte gemeente
- Aantal (woon)kernen
- Aantal (provinciale) wegen
- Aantal woonruimten
- Aantal leerlingen (basis- en voortgezet onderwijs)